

Pohdintoja omavaraisuuden ja toisvaraisuuden rajamailta

Omavaraisuus on omasta näkökulmastani katsottuna, paitsi ulkoinen järkipерäinen vuorovaikutustapa jolla ollaan tekemisissä suoraan fyysisten kasvien, eläinten ja ihmisyyhteisön jäsenten kesken, se voi olla myös mielentila, mikä nähdäkseni ei ole välttämättä hyvä asia.

Maailma jossa elämme on järjen maailma, ainakin suurelta osin. Ja yhteiskuntamme on mitä suurimmassa määrin järkipерäinen. Luonnonkansat elävät hyvin erilaisessa maailmassa, nimittäin tunteiden maailmassa, jossa järki on läsnä piilevänä. Tuossa luonnonkansojen maailmassa elävät olennot, joista osa meidän näkökulmastamme on satuolentoja, ovat luonnonkansoille osa heidän todellisuuttaan siinä missä meille osa meidän todellisuuttamme on esimerkiksi auto. Jos kuitenkin haluamme elää tässä yhteiskunnassamme tai edes sovussa sen kanssa, toisten ihmisten parissa, meidän on elettävä enemmän järjen maailmassa kuin tunteiden. Ainakin valtaosan ajasta ja elämästämme.

Omavaraisuus ei ole omasta näkökulmastani katsottuna mikään vanha ilmiö vaan päinvastoin hyvin moderni ilmiö. Se on järkipерäinen idea, aate tai aatos, jota yritetään toteuttaa käytännössä. Tuota ajatusta yritetään myös opettaa muille, kuten esim. luonnonkansoille jotta he oppisivat olemaan omavaraisia, mitä he aikaisemmin eivät olleet, suhteessa teollisiin yhteiskuntiin. Väitän että luonnonkansojen ihmiset eivät ennen edes ajatelleet omavaraisuutta. He vain elivät, selviytyivät, päivä kerrallaan ja vuodenvieroa seuraten. Siinä mielessä he eivät voineet arvostaa tai olla arvostamatta entistä elämäntapaansa, koska heillä ei ole ollut sille käsitettä, ideaa. Myös nyt kun sille on käsite, ulkoapäin annettu ja opetettu, he joutuvat opettelemaan uuden suhtautumistavan tuohon entiseen ja myös suhteessa teollisiin yhteiskuntiin joiden vaikutuspiirissä he elävät. Tavallaan he tulevat järjen vaikutuspiiriin omavaraisuus-käsitteen kautta, niin että heidän aikaisempi elämäntapansa ei enää muodosta ristiriitaa teollisen yhteiskunnan järkipohjaisen elämäntavan kanssa vaan sulautuu osaksi sitä.

Toisvaraisuus on nähdäkseni jonkun toisen varassa olemista. Tuo toinen voi olla mikä tahansa kuviteltavissa oleva asia: auto, yhteiskunta, tunne, ajatus... Toisvaraisuus on sitä, että esimerkiksi ajatus ja tunne autosta saa minut valtaansa ja minä haltioidun siitä. Haltioituminen jostain on hyvin tavallista sekä luonnonkansojen että teollisten yhteiskuntien parissa. Haltioitumisen lähteet ovat vain erilaisia ja ne määritellään erilaisilla eri kulttuureissa. Myös toisen kulttuurin haltioitumiset nähdään oman kulttuurin lähtökohdista katsottuna usein negatiivisina: kumpikin kulttuuri patologisoi toisen kulttuurin haltioitumiset hulluudeksi. Mainokset, kirjat ja elokuvat ovat yhteiskunnassa tarinoiden lähteitä jotka ohjaavat haltioitumista. Luonnonkansoilla niitä ovat tarinankertojien myytit ja laulut. Haltijat ovat tunnekimppuja, jotka muodostuvat kuultujen tarinoiden pohjalta eri aiheista. Sitten kun esimerkiksi auton haltija saa ihmisen valtaansa, hän ostaa tuon auton ja kenties esittelee haltioituneena sitä ystävilleen.

Myös ajatus omavaraisuudesta voi olla, ja nähdäkseni onkin, toisvaraisuutta jossa omavaraisuudelle muodostuu haltija ihmisen sisäisessä kokemuspiirissä. Tuo haltija saa ihmisen valtaansa siinä määrin, että hän alkaa toteuttaa omavaraisuutta käytännössä. Hänen ajatuksensa ja tunteensa alkavat pyöriä vain omavaraisuuden ympärillä: "miten voisin tehostaa vielä enemmän toimintaani ja olla muista riippumattomampi?". Syy sille jos omavaraisyhteisöt eivät menesty, on nähdäkseni siinä, että jokaisella yhteisön jäsenellä on oma toisten haltijoista eroava omavaraisuus-haltijansa, sen sijaan että olisi yhteinen haltija. Luonnonkansoilla esimerkiksi on usein toteemieläin, joka toimii siis heidän yhteisenä haltijanaan. Teollisilla yhteiskunnilla on myös oma haltijansa, joka on eräänlainen kansallistunne tai kotiseutuylpeys. Siinä missä luonnonkansalla saattaa olla toteemipaalu maassa, yhteiskunnalla on lippu salossa. Kyse on samasta asiasta, eli yhteisestä tunteesta, yhteishengestä, jota lippu, kuvattu toteemieläin, rituaalit ja laulut kutsuvat esiin. Yhteishenki on se yhteistyön perimmäinen voima. Mikäli se puuttuu, syntyy valtatyhjiö ja kilpailu

sen täyttämiseksi.

Sinänsä jossain määrin vaaratonta on, ja yhteiskunnan turvallisessa vaikutuspiirissä olevaa, jos omavaraisuutta harjoittaa pääosin järkiperaisesti. Silloin ollaan jalat turvallisesti maassa. Mutta jos lähtee etsimään ja oppimaan luonnonkansojen tapaa olla, elää ja havaita maailmaa, silloin mennään syvemmille vesille, jossa on omat vaaransa. Silloin myös erkaneekin yhteiskunnan turvallisesta vaikutuspiiristä ja vaarana on, että puurot ja vellit menevät sekaisin. Silloin alkaa helposti etsiä epätoivoisesti toisilta vahvistusta omalle poikkeavalle todellisuuskäsitykselle.

Oman kokemukseni, näkemykseni ja pohdintojeni pohjalta suosittelen siis olemaan aina yhteiskunnassa mukana, vaikka sitten piikkinä yhteiskunnan lihassa, koska yhteiskunta on tässä ajassa elävien ihmisten sopimus todellisuudesta ja vain tuon sopimuksen kautta voimme olla sopuisasti tekemisissä toisten ihmisten kanssa. Omavaraisuus voi olla alakulttuurina yhteiskunnassa ja kenties joskus se voi tulla jonkinlaiseksi osaksi valtakulttuuriakin, mutta mikäli se pyritään erottamaan yhteiskunnan vaikutuspiiristä, se voi johtaa ikäviin lieveilmiöihin.

Tämän takia ottaisin omavaraisuuteen mieluummin ideoita ja käytänteitä teollisilta yhteiskunnilta kuin luonnonkansoilta. Esimerkiksi luonnonkansoilta otettu toteemieläinpaalu ja sen ympärillä tanssiminen eivät ole harmoniassa modernin ajan hengen kanssa. Sen sijaan esimerkiksi yhteiskunnan yritysmaailmasta otetut ideat logosta ja erilaiset yhteishenkeä lisäävistä tyky-päivistä, vastaavat edellä mainittuja toimintoja teollisen yhteiskunnan kontekstissa. Näin välttyttäisiin ensinnäkin konfliktista yhteiskunnan kanssa, toiseksi hörhö-leimasta ja kolmanneksi omavaraisyhteisön jäsenten liialliseen ylitunteellisuuteen uppoutumisesta, joka voi heikentää käytännön toteuttamista ja pitkäjänteisyyttä siinä. Näin myös säilytettäisiin sopiva etäisyys, omavaraisuuteenkin.

Jos yhteiskunnalla on omavaraisuudelle annettavana sosiaalinen järkiperäinen kulttuurinsa, vaikka sitten yhteishenkeä luovien tyky-päivien ja logojen muodossa, niin mitä annettavaa omavaraisuudella on yhteiskunnalle? Sanoisin että omavaraisuuden kautta voitaisiin kenties vähentää jossain määrin työttömien, sairaiden ja muuten yhteiskunnan tuottavuutta heikentävien muodostamaa rasiitetta työssäkäyviä kohtaan. Samalla omavaraisuus voisi olla ratkaisu syrjäytymiseen, joka vaivaa ymmärtääkseni jossain määrin edellä mainittuja ryhmiä, etenkin jos saadaan luotua yhteishenkeä ja yhteisöllisyyttä. Osa-aikatyössä käyvät myös voivat hyötyä omavaraisuudesta ja silti antaa panoksensa yhteiskunnalle.

Tietenkin omavaraisuuteen pyrkiminen täytyy lähteä itsestä ja omasta halusta oppia sitä ja harjoittaa sitä käytännössä kehittyen siinä. Parhaimmillaan omavaraisuus voi olla urheilua itsensä kanssa, suoraa vuorovaikutusta luonnon kanssa ja sen kokemista että voi olla hyödyksi toisille ja yhteiskunnalle.

Toni T.
2017